

Зміст

1. Фондовий ринок
2. Кількість КУА та ІСІ
3. Регіональний розподіл КУА та ІСІ
4. Вартість активів та чистих активів ІСІ
5. Структура активів ІСІ
6. Доходність ІСІ
7. Розподіл ВЧА ІСІ за типами інвесторів
8. Діяльність НПФ
9. Висновки

1. Фондовий ринок

Другий післякризовий 2010 рік для фондових ринків світу, у тому числі українського, став також успішним, хоча темпи зростання були меншими (табл. 1).

Висхідний тренд переривався глибокими просіданнями (у 2-му кварталі провал ключових індексів акцій світу на 3-23%), зумовленими втратою інвесторами впевненості щодо швидкості відновлення росту глобальної економіки, загостренням проблем дефіциту державних бюджетів у «зоні євро», гальмуванням Китаєм своєї економіки, що значно випередила за темпами росту решту світу та почала страждати від інфляції. Негативні показники індексів азійського регіону за 2010 рік також спричинили зміцнення йєни проти долара США, що послабило позиції японських експортерів, загальне уповільнення динаміки економіки Японії, а також воєнні дії на Корейському півострові, що сколихнули світ у 4-му кварталі.

Попри це, більшість світових ринків акцій за результатами 2010 року показали суттєве зростання на тлі сигналів про поліпшення макроекономічної ситуації у США і Європі та фінансових показників глобальних корпорацій. Річні показники були в межах від -14.3% (Китай) до +16.1% (ФРН).

Російський та український ринки знову були лідерами за приростом індексів (табл. 1, рис. 1). Якщо сусідні індикатори акцій зростали, переважно, на тлі поступового, але впевненого підвищення вартості нафти (+22.5-23.2%), то українські фондові індекси, які реагували, переважно, на позитивні новини з-за кордону та підвищувалися значно швидше за іноземні аналоги, росли на очікуваннях подальшого пожвавлення західних ринків і притоку капіталу в країни, що розвиваються. За рік ключові вітчизняні індикатори піднялися на 67.9- 70.2% при незначному збільшенні активності торгів.

Таблиця 1.

Фондові індекси національних ринків у 2009-2010 рр.*

Індекси	31.12.2008	31.12.2009	31.12.2010	Зміна за 2009 рік	Зміна за 2010 рік
SHANGHAI SE COMPOSITE (Китай)	1 820.81	3 277.14	2 808.07	79.98%	-14.31%
CAC 40 (Франція)	3 217.97	3 936.33	3 804.78	22.32%	-3.34%
NIKKEI 225 (Японія)	8 859.56	10 546.44	10 228.92	19.04%	-3.01%
HANG SENG (Гонг-Конг)	14 387.48	21 872.50	23 035.45	52.02%	5.32%
FTSE 100 (Великобританія)	4 434.17	5 412.88	5 899.94	22.07%	9.00%
DJIA (США)	8 776.39	10 428.05	11 577.51	18.82%	11.02%
S&P 500 (США)	903.25	1 115.10	1 257.64	23.45%	12.78%
WSE WIG 20 (Польща)	1 789.73	2 388.72	2 744.17	33.47%	14.88%
DAX (ФРН)	4 810.20	5 957.43	6 914.19	23.85%	16.06%
PTC (Росія)	631.89	1 444.61	1 770.28	128.62%	22.54%
ММВБ (Росія)	619.53	1 370.01	1 687.99	121.14%	23.21%
УБ (Україна)	759.63	1 455.47	2 443.70	91.60%	67.90%
ПФТС (Україна)	301.42	572.91	975.08	90.07%	70.20%

* За даними бірж та агентства Bloomberg

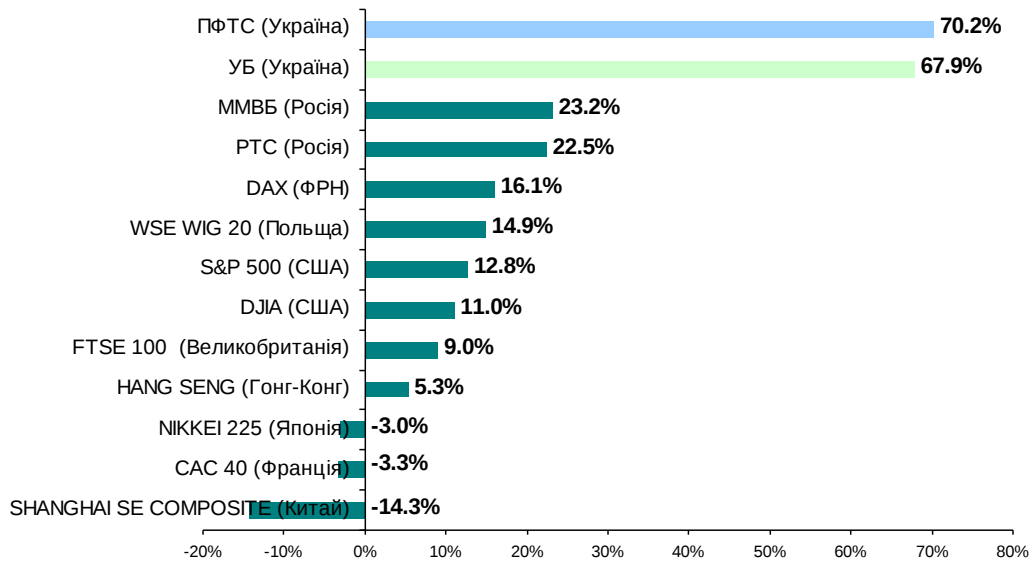

Рис. 1. Динаміка фондових індексів національних ринків у 2010 році*

* За даними бірж та агентства Bloomberg

2. Кількість КУА та ІСІ

За даними УАІБ, у 2010 році кількість компаній з управління активами в Україні продовжувала зменшуватися – із 380 до 339 КУА (-10.8%), а чисельність зареєстрованих ІСІ, на відміну від 2009 року, зросла – із 1202 до 1226 фондів (+2%). Створення нових фондів супроводжувалося ліквідацією існуючих. В цілому динаміка кількості ІСІ, які діяли в Україні, протягом 2010 року була різнонаправленою, проте поступове відновлення фондового ринку після основної «хвилі» кризи, зрештою, сприяло збільшенню числа учасників ринку інвестиційних фондів.

Середня кількість інвестиційних фондів, що припадає на одну КУА, впродовж року зростала, крім 4-го кварталу, коли скорочення їхньої кількості було відносно швидшим порівняно з темпами зменшення чисельності КУА. На кінець 2010 року на одну КУА припадало у середньому 3,6 фонда. Таким чином, за річними показниками цей коефіцієнт стабільно зростає з 2003 року (рис. 2).

Рис. 2. Динаміка кількості КУА та ІСІ на одну КУА у 2003-2010 рр.

Динаміка кількості ІСІ, визнаних такими, що відбулися, у 2010 році також зросла і станом на 31 грудня склала 1095 (+110 фондів, +11,2%) (табл. 2). Отже, темпи виходу фондів на ринок дещо

підвищилися, хоча були співставні з результатами 2009 року (+97 фондів, +10.9%). Незначна кількість визнаних фондів протягом року розпочали процедуру ліквідації (як фонди закритого типу, так і інші), деякі не досягли нормативу мінімального обсягу активів і були ліквідовані без визнання.

Таблиця 2.

Динаміка кількості ІСІ, що досягли нормативів у 2010 році у розрізі типів та видів фондів

	Всього	ПІФ					КІФ		
		В*	І*	ЗД*	ЗН*	ЗВ*	І*	ЗН*	ЗВ*
31.12.2009	985	32	47	8	26	690	2	130	50
31.03.2010	1015	32	47	9	28	715	2	130	52
30.06.2010	1050	32	47	9	27	722	3	145	65
30.09.2010	1069	35	48	9	29	732	2	145	69
31.12.2010	1095	36	48	9	32	755	2	141	72
Зміна за рік, фондів	110	4	1	1	6	65	0	11	22
Зміна за рік, %	11.17%	12.50%	2.13%	12.50%	23.08%	9.42%	0.00%	8.46%	44.00%

* В – відкриті, І – інтервальні, ЗД – закриті диверсифіковані, ЗН – закриті недиверсифіковані невенчурні, ЗВ – закриті недиверсифіковані венчурні

Рушієм зростання числа визнаних ІСІ були, як завжди, пайові венчурні фонди (+66 за рік). На кінець 2010 року венчурні фонди залишилися лідерами за часткою у загальній кількості визнаних ІСІ, причому вона ледь помітно зросла (із 75.13% до 75.53%).

У той же час, найбільші відносні темпи збільшення кількості ІСІ, що досягли нормативів, серед різних типів та видів фондів у 2010 році показали венчурні корпоративні ІСІ (+44%, +22 фонди) та закриті недиверсифіковані ПІФ (+23%, +6 фондів).

Натомість, чисельність відкритих фондів після «простою» у 2009 році зросла на 4, основний «виток» відбувся у 3-му кварталі (+3 фонди), що, очевидно, зумовлено створенням фондів на початку року під час блискавичного злету українських індексів та загального пожвавлення на фондових ринках. В цілому, у 2010 році досягли нормативів 6 відкритих фондів, однак два припинили свою діяльність.

На 31.12.2010 було 131 зареєстрованих ІСІ, які на зазначену дату ще не були визнані, серед них – 4 відкритих ІСІ.

3. Регіональний розподіл КУА та ІСІ

Київ і область у 2010 році продовжували беззаперечно лідирувати за кількістю зареєстрованих компаній з управління активами та інвестиційних фондів (рис. 3).

Водночас, негативна динаміка кількості КУА в Україні цього року була зумовлена, перш за все, саме зменшенням чисельності компаній у Київському регіоні (-35 компаній, -12.9%), хоча темпи скорочення уповільнилися порівняно з 2009-м роком майже удвічі. Це призвело і до звуження частки київських компаній із 70.3% до 69.6%.

Станом на 31.12.2010 у Києві та області діяли 236 КУА, серед інших регіонів із відносно розвиненим сектором управління активами – Дніпропетровський (25 КУА) та Харківський (21 КУА).

Рис. 3. Регіональний розподіл кількості КУА станом на 31.12.2010 р.

Напротивагу динаміці чисельності КУА, зміни у розподілі активів ІСІ у 2010 році були знову на користь Київського регіону (частка у сукупних активах зросла із 70.9% до 72.3%), хоча за кількістю фондів Київ несуттєво, але послабив позиції (із 70.3% до 70.0%) (рис. 3). Це підтверджує більший масштаб фондів і їхню активнішу динаміку у столиці порівняно з іншими регіонами.

Аналогічно, частка Дніпропетровської області у 2010 році за кількістю ІСІ, як і попереднього року, у 2010-му дещо скоротилася – із 8.10% до 8.06%, однак за активами – зросла – із 11.4% до 12.6%. Зменшилося охоплення ринку і деяких інших регіонів-лідерів: Харківського – із 6.7% до 6.3% ІСІ та із 7.9% до 5.8% активів; Одеського – із 1.9% до 1.7% ІСІ та із 1.51% до 1.46% активів.

Донецька область, навпаки, розширила свою присутність на ринку за чисельністю ІСІ (із 2.6% до 3.0%), проте звузила – за обсягом активів (із 4.2% до 4.0%).

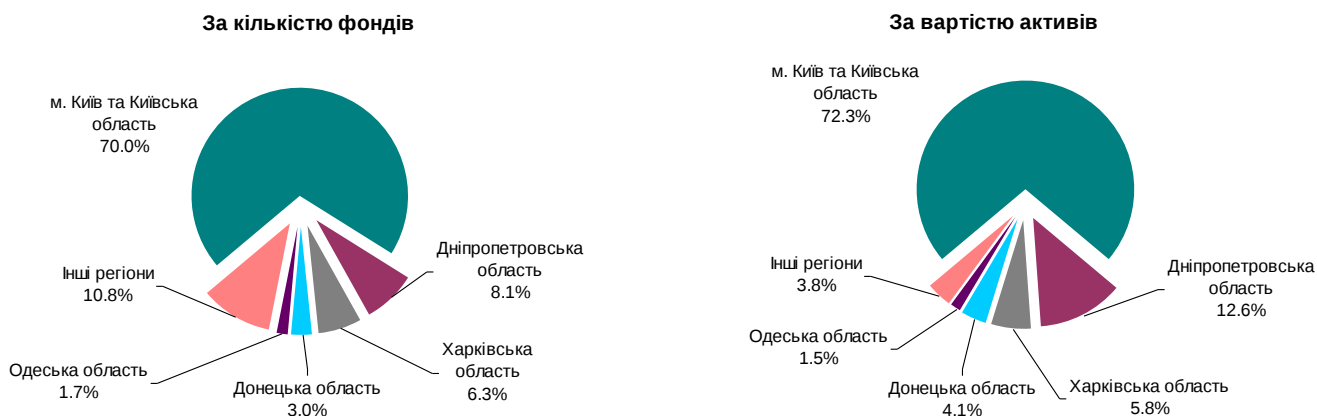

Рис. 4. Регіональний розподіл ІСІ за кількістю та вартістю активів станом на 31.12.2010 р.

4. Вартість активів та чистих активів ІСІ

Сукупна **вартість активів** ІСІ у 2010 році підвищилася на 31% (+25.59 млрд. грн.) і на кінець року склала 108.13 млрд. грн. (рис. 5). Отже, темпи нарощення ринком активів цього року практично збереглися, а в абсолютному вимірі приріст перевищив минулорічний показник (+19.28 млрд. грн.).

Головними чинниками зростання були, як і у 2009-му, висхідна динаміка фондового ринку на річному проміжку, а також переважна частка закритих фондів, що практично не мають відтоку вкладень інвесторів.

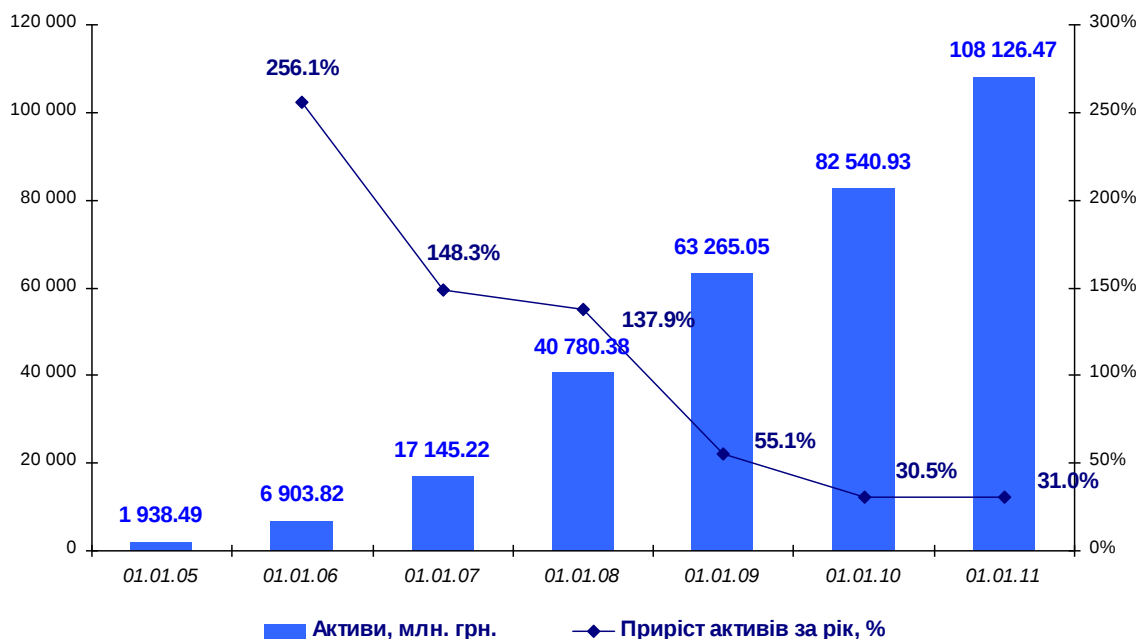

Рис. 5. Динаміка вартості активів ІСІ у 2005-2010 рр.

Як наслідок таких змін, на тлі зростання ВВП України у 2010 році на 19.9% (у фактичних цінах), ринок ІСІ продовжував посилювати свої позиції в економіці України, збільшивши відношення активів до ВВП із 9.04% до 9.88%.

Порівняно з депозитами у банках, що зросли у 2010 році на 26.4%, інвестиційні фонди також показали випередження: якщо частка депозитів у ВВП зросла на 5.5%, то активів ІСІ – на 9.3% (табл. 3). Однак, як і раніше, обсяг банківських вкладень громадян та організацій в Україні суттєво перевищує вартість активів ІСІ (у 2010 році співвідношення зменшилося із 3.97 до 3.83), причому у розрахунок активів включено усі типи, види та категорії ІСІ, більшість із яких мають приватне розміщення.

Таблиця 3

Порівняння обсягів і динаміки активів ІСІ та коштів на банківських депозитах, із ВВП у 2010 році

	31.12.2009		31.12.2010		Зміна	Зміна частки у ВВП	
	млн. грн.	частка у ВВП	млн. грн.	частка у ВВП		проц. п.	%
ВВП (у фактичних цінах)*	913 345	X	1 094 607	X	19.85%	X	X
Банківські депозити**	327 743	35.88%	414 238	37.84%	26.39%	0.0196	5.46%
Активи ІСІ	82 541	9.04%	108 126	9.88%	31.00%	0.0084	9.30%

* За даними Держкомстату.

** За даними НБУ.

У 2010 році, як і у 2009-му, найбільшими темпами зросли активи закритих невенчурних фондів (+38.8%, +2.34 млрд. грн.), що зумовлено, переважно, підвищенням вартості цінних паперів в інвестиційних портфелях. Активи сектору на кінець року досягли 8.35 млрд. грн. (табл. 4).

В абсолютному вимірі, традиційно, найбільший приріст продемонстрували венчурні фонди (+23.21 млрд. грн., +30.53%).

Окремої уваги заслуговують *відкриті фонди*, які протягом 2010 року зазнавали як масивного відтоку вкладень під час провалу фондового ринку у 2-му кварталі, так і значного притоку під час стрибкоподібного росту фондових індексів у 4-му кварталі. Річний приріст активів сектора дорівнював 45.35 млн. грн. (+18.84%). Це несуттєво більше за результат тільки останнього кварталу року (+42,64 млн. грн., +17,52%), значною мірою зумовленого чистим притоком коштів від інвесторів у листопаді (+43,55 млн. грн.), забезпеченим практично одним фондом. Наприкінці року було знову зафіксовано чистий відтік із відкритих ІСІ (-12,38 млн. грн.) – також, головним чином, за рахунок відтоку з одного фонду.

Серед основних факторів росту активів сектору був також вихід нових учасників на ринок: 6 відкритих фондів, що були визнані у 2010 році, на 31.12.2010 мали сукупний обсяг коштів 21.29 млн. грн. З іншого боку, сукупні активи 2-х ІСІ, що вийшли з ринку у 3-4-му кварталах, складали менше 1 млн. грн.

Таблиця 4

Динаміка вартості активів ІСІ у розрізі типів фондів у 2010 р., млн. грн.*

Фонди	31.12.2009	31.12.2010*	Зміна за рік	
Відкриті	240.72	286.07	45.35	18.84%
Інтервальні	256.19	252.53	-3.66	-1.43%
Закриті (невенчурні)	6 015.80	8 351.82	2 336.02	38.83%
Усі (невенчурні)	6 512.71	8 890.41	2 377.70	36.51%
Венчурні	76 028.21	99 236.05	23 207.84	30.53%
Усі	82 540.93	108 126.47	25 585.54	31.00%

* Для відкритих, інтервальних та закритих невенчурних - за даними квартальної звітності (відповідно, 36-ти, 43-х та 170-ти фондів), венчурні - за даними річної звітності (778-ми фондів).

Разом невенчурні фонди за 2010 рік зросли майже такими ж темпами, як за 2009-й – на 36.5%, а абсолютний приріст перевищив минулорічний показник (+2.38 млрд. грн.). На кінець року активи відкритих, інтервальних та закритих невенчурних ІСІ досягли 8.89 млрд. грн.

Відповідно до відмінної динаміки різних типів фондів, розподіл активів ринку змінився: частка закритих невенчурних ІСІ зросла із 7.3% до 7.7%, натомість інших типів фондів – продовжувала скорочуватися, зокрема, венчурних – із 92.1% до 91.8% (рис. 6).

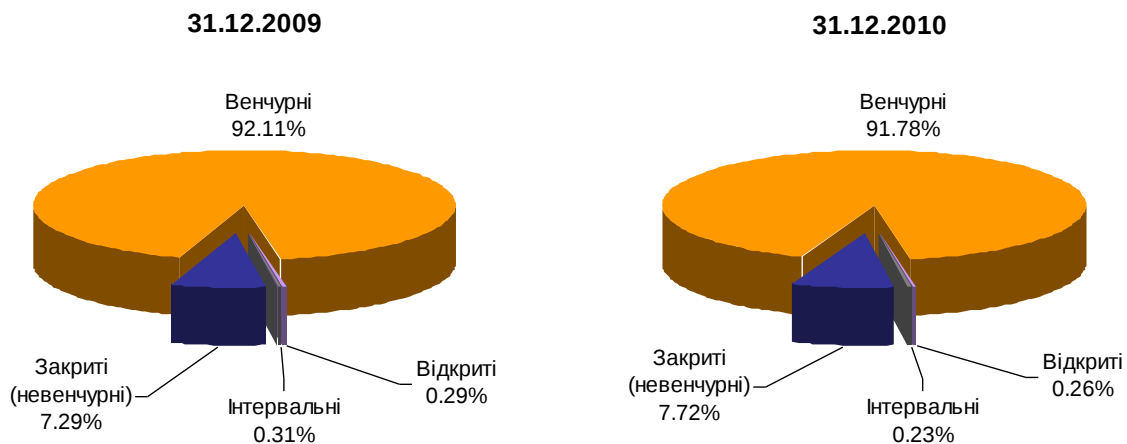

Рис. 6. Розподіл вартості активів ІСІ за типами фондів на початок та кінець 2010 року

Темпи зростання загальної **вартості чистих активів** ІСІ утримуються 3-й рік поспіль: у 2010-му ВЧА зросла на 32.9% (2009 – на 32.89%, 2008 – на 29.94%). На 31.12.2010 вона склала 96.45 млрд. грн. (табл. 5). Цьому сприяла динаміка усіх типів фондів, крім інтервальних (-1.1%). Найшвидше зростали чисті активи закритих невенчурних ІСІ (+43.2%), а найбільший приріст у грошовому вимірі показали венчурні фонди (+21.49 млрд. грн.).

Таблиця 5.

Динаміка вартості чистих активів ІСІ у 2010 році у розрізі типів фондів, млн. грн.

Фонди	31.12.2009	31.12.2010*	Зміна за рік	
Відкриті	234.35	281.35	47.00	20.05%
Інтервальні	247.95	245.22	-2.73	-1.10%
Закриті (невенчурні)	5 429.78	7 775.72	2 345.94	43.20%
Усі (невенчурні)	5 912.08	8 302.29	2 390.20	40.43%
Венчурні	66 662.11	88 151.82	21 489.72	32.24%
Усі	72 574.19	96 454.11	23 879.92	32.90%

* Для відкритих, інтервальних та закритих невенчурних - за даними квартальної звітності (відповідно, 36-ти, 43-х та 170-ти фондів), венчурні - за даними річної звітності (778-ми фондів).

5. Структура активів ІСІ

Розподіл активів ІСІ **за видами інструментів** у 2010 році зазнав суттєвих змін. Незважаючи на зростання фондового ринку за наслідками року, в усіх типах фондів, крім венчурних, помітно зменшилася частка акцій, а також – у продовження тенденції 2009 року – облігацій підприємств, напротивагу зростанню відносної вартості вкладень у державні цінні папери та «інші» активи, а у відкритих фондах – також грошових коштів на рахунках у банках, що значною мірою пов'язано із активною динамікою залучення коштів одним із нових учасників ринку.

В цілому, цінні папери залишаються основним напрямком вкладень фондів, першість утримують акції, крім венчурних ІСІ, де вагомішу частку мають «інші» цінні папери (головним чином, заставні та векселі), а абсолютну більшість зберігають за собою «інші активи» (корпоративні права, позики) (рис. 7).

Основні зміни структури інвестиційного портфеля **відкритих ІСІ** у 2010 році полягають у зростанні вартості таких видів вкладень:

- «інших» активів – із 0.09% до 8.69%;
- ОВДП – із 8.57% до 13.09%;
- грошових коштів та банківських депозитів – із 23.36% до 27.41%;

а також зменшенні часток таких цінних паперів:

- облігацій підприємств – із 18.80% до 8.87%;
- акцій – із 42.92% до 36.74%.

Інших цінних паперів у зведеному портфелі відкритих фондів як на початок, так і на кінець року не було.

Для динаміки структури активів **інтервальних ІСІ** були характерні практично такі ж тенденції, за винятком зміни найліквіднішої складової – грошей у банках, частка яких у цих фондах скоротилася.

У 2010 році в інтервальних фондах зросло співвідношення вартості інвестицій у такі інструменти:

- «інші» активи – із 0.02% до 7.86%;
- ОВДП – із 3.91% до 4.86%;

натомість, найвагоміших скорочень зазнали частки:

- акцій – із 56.24% до 53.91%;
- облігацій підприємств – із 9.85% до 8.02%;
- грошових коштів та банківських депозитів – із 25.28% до 24.20%.

Вкладення в «інші» цінні папери на кінець року у цих фондах були відсутні (на кінець 2009-го вони складали 2.14%).

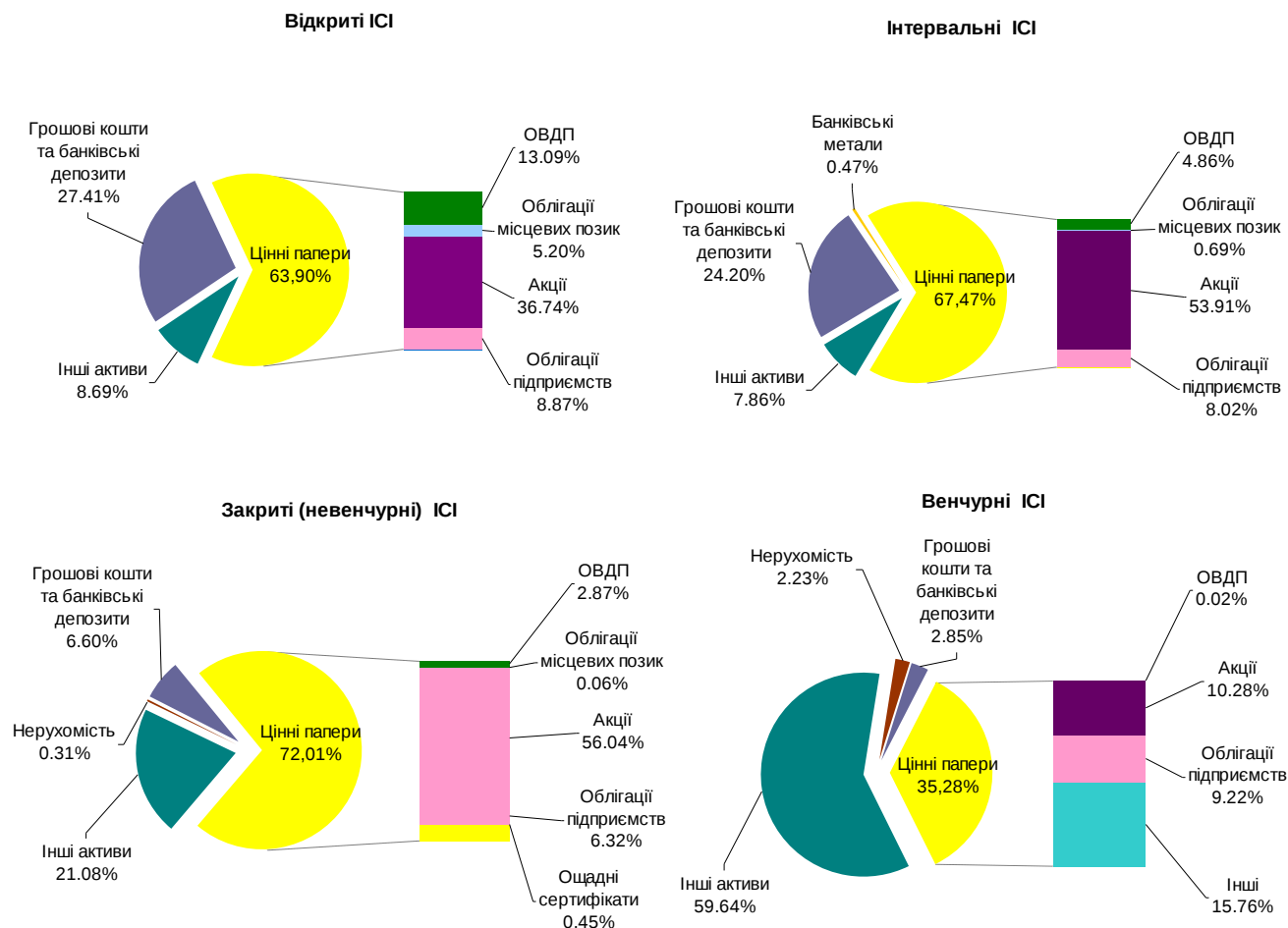

Рис. 7. Структура активів невенчурних ICI за інструментами, за типами фондів станом на 31.12.2010 р.

В агрегованому портфелі **закритих (невенчурних) ICI**, на відміну від 2009 року, частка акцій ледь не найбільше скоротилася на тлі значного росту ваги «інших» активів, ОВДП та «інших» цінних паперів. Ключові зміни структури активів були пов'язані зі зростанням часток таких складових:

- «інші» активи – із 10.16% до 21.08%;
- ОВДП – із 0.52% до 2.87%;
- «інші» ЦП – із 2.29% до 6.28%;

та зменшенням ваги вкладень у:

- акції – із 61.88% до 56.04%;
- облігації підприємств – із 15.90% до 6.32%;
- грошові кошти та банківські депозити – із 7.67% до 6.60%.

Структура активів **венчурних ICI** у 2010 році зазнала найбільших змін: абсолютну більшість на кінець року мали «інші» активи (у кінці 2008 року у них також була розміщена майже половина активів цих ICI). Натомість частки акцій, корпоративних облігацій та «інших» цінних паперів зменшилися практично удвічі.

Найбільш відчутно змінилися такі позиції агрегованого портфеля венчурних фондів:

- «інші» активи (у т. ч. корпоративні права, позики, дебіторська заборгованість) – із 24.34% до 59.64%;
- нерухомість – із 1.12% до 2.23%;

при цьому скоротилися:

- акції – із 20.45% до 10.28%;
- облігації підприємств – із 22.81% до 9.22%;
- «інші» ЦП (у т. ч. векселі, заставні) – із 26.72% до 15.76%;
- грошові кошти та банківські депозити – із 4.34% до 2.85%.

Найпопулярнішими цінними паперами за наявністю в активах ІСІ у 2010 році залишалися заставні цінні папери та векселі (через домінування венчурних фондів за кількістю та обсягом активів). Лідирували за кількістю ІСІ заставні ТОВ "Екско-Плюс" (411 фондів) та ТОВ "Ковальська інвест" (308 фондів), а також векселі ТОВ "БВК компанія "Федорченко" (291 фонд). Крім того, до портфелів ІСІ найчастіше придбавалися державні облігації та українські акції першого рівня лістингу - акції ВАТ "МК "Азовсталь" (144 фонди) та ВАТ "ДЕК "Центренерго" (137 фондів) (табл. 6).

Таблиця 6

Найпопулярніші цінні папери за наявністю у портфелях ІСІ станом на 31.12.2010 р.

№	Тип ЦП	Категорія	Назва емітента	Кількість ІСІ, які мають дані ЦП у портфелі
1	Заставні цінні папери	Заставні	ТОВ "Екско-Плюс"	411
2	Заставні цінні папери	Заставні	ТОВ "Ковальська інвест"	308
3	Векселі	прості	ТОВ "БВК компанія "Федорченко"	291
4	Векселі	прості	ТОВ "Нова фінансова компанія"	233
5	Векселі	прості	ВАТ "Українська інноваційно-фінансова компанія"	226
6	Векселі	прості	ТОВ "Київський гуртовий ринок"	214
7	Облігації державні внутрішні	на пред'явника процентні	КМУ	169
8	Векселі	прості	ТОВ "Сіті-Стейт"	160
9	Акції	іменні прості	ВАТ "МК "Азовсталь"	144
10	Акції	іменні прості	ВАТ "ДЕК "Центренерго"	137

Серед інструментів, які найчастіше зустрічаються в активах *невенчурних ІСІ* (табл. 7), найбільш популярними станом на 31.12.2010 були акції ВАТ "Металургійний комбінат "Азовсталь" (90 фондів) та акції ВАТ "ДЕК "Центренерго" (87 фондів). Як і загалом в усіх ІСІ, так і зокрема у невенчурних, серед лідерів за присутністю у фондах були ОВДП (84 фонди).

Щодо галузевого охоплення, то серед найпопулярніших залишалися акції металургійних, енергетичних та машинобудівних підприємств. Акції банківського сектору показали дещо розрізнену динаміку. Серед найпопулярніших цінних паперів: акції АКБ соціального розвитку "Укрсоцбанк" – 14-а позиція, ВАТ "Райффайзен Банк Аваль" – 11-а.

Таблиця 7.

Найбільш популярні цінні папери за наявністю у портфелях невенчурних ІСІ станом на 31.12.2010 р.

№	Тип ЦП	Категорія	Назва емітента	Кількість ІСІ, які мають дані ЦП у портфелі
1	Акції	іменні прості	ВАТ "МК "Азовсталь"	90
2	Акції	іменні прості	ВАТ "ДЕК "Центренерго"	87
3	Облігації державні внутрішні	на пред'явника процентні	КМУ	84
4	Акції	іменні прості	ВАТ "Мотор-Січ"	72
5	Акції	іменні прості	ВАТ "Донбасенерго"	69
6	Акції	іменні прості	ВАТ "Авдіївський коксохімічний завод"	69
7	Акції	іменні прості	ВАТ "Єнакіївський металург. завод"	64
8	Акції	іменні прості	ВАТ "Концерн Стирол"	62
9	Акції	іменні прості	ВАТ "Ясинівський коксохімічний завод"	62
10	Акції	іменні прості	ВАТ "Полтавський ГЗК"	59
11	Акції	іменні прості	ВАТ "Алчевський металург. комбінат"	58
12	Акції	іменні прості	ВАТ "Укртелеком"	55

Найбільш популярними за сукупною вартістю в активах усіх інвестиційних фондів на кінець 2010 року були цінні папери, як і раніше, присутні в портфелях небагатьох ІСІ.

ТОП-10 за обсягом вкладень залишили векселі ТОВ "Селект", що лідирували як у 2009 році, так і у 2-3-му кварталах 2010-го. Першу сходинку, натомість, зайняли векселі ТЗОВ «Станіславська торгова компанія» (916.13 млн. грн.), присутні у портфелях 9-ти фондів. Другими були облігації ТОВ «Виробничий вектор» (833,56 млн. грн.), що вперше потрапили до десятки лідерів та були присутні у портфелях 15 фондів. Замикають першу трійку акції ВАТ "Авангардінвест" (773,35 млн. грн.), присутні у 5 фондах, у тому числі 2-х невенчурних, серед яких вони були четвертими за обсягом сукупних вкладень (202,98 млн. грн., табл. 8).

таблиця 8

Найпопулярніші цінні папери за сукупною вартістю у портфелях ІСІ станом на 31.12. 2010 р.

№	Тип ЦП	Категорія	Назва емітента	Вартість ЦП в активах ІСІ, грн.
1	Векселі	прості	ТЗОВ "Станіславська торгова компанія"	916 133 000
2	Облігації підприємств	іменні безпроцентні	ТОВ "Виробничий вектор"	833 562 352
3	Акції	іменні прості	БАТ "Авангардінвест"	773 352 970
4	Векселі	прості	ТОВ "Центр Груп 2008"	739 085 207
5	Векселі	прості	БАТ "Українська інноваційно-фінансова компанія"	719 453 057
6	Акції	іменні прості	АТ "МНПК "ВЕСТА"	681 675 168
7	Векселі	прості	ТОВ "Фоззі Фуд"	628 593 097
8	Векселі	прості	ТОВ "ЦУП-Буча"	614 852 113
9	Акції	іменні прості	БАТ "УкрГазоТрейд"	510 400 714
10	Акції	іменні прості	БАТ "ОБК "Офал"	495 645 428

За обсягом вкладень *невенчурних фондів* у 2010 році були акції АТ «МНПК «ВЕСТА» (610,24 млн. грн., табл. 9), що вперше потрапили у ТОП-10 та були присутні в активах 3-х ІСІ (у т. ч. 2-х невенчурних). Далі йдуть акції ПАТ «ВО «Промтехмонтаж» (231,55 млн. грн.), наявні в активах 4-х ІСІ (у т. ч. 2-х невенчурних). Замикають трійку лідерів облігації Кабінету Міністрів України (231,51 млн. грн.), присутні у 169-ти ІСІ (у т. ч. 84-х невенчурних).

Найвища позиція у ТОП-10 цінних паперів, у які вкладено кошти невенчурних ІСІ, у 2010 році була утримана більшою, ніж у 2009 році (610,242 млн. грн. проти 202,19 млн. грн.), хоча обсяг вкладень в акції БАТ "Авангардінвест", що лідирували минулого року, у цьому році практично не змінився. Сукупна вартість інвестицій фондів у десять найпопулярніших паперів зросла із 1 023,76 млн. грн. до 2 151,07 млн. грн.

Таблиця 9.

Найбільш популярні цінні папери за сукупною вартістю у портфелях невенчурних ІСІ станом на 31.12.2010 р.

№	Тип ЦП	Категорія	Назва емітента	Вартість ЦП в активах ІСІ, грн.
1	Акції	іменні прості	АТ "МНПК "ВЕСТА"	610 245 561
2	Акції	іменні прості	ПАТ "ВО "Промтехмонтаж"	231 550 590
3	Облігації державні внутрішні	на пред'явника процентні	КМУ	231 507 503
4	Акції	іменні прості	БАТ "Авангардінвест"	202 976 785
5	Облігації підприємств	іменні цільові	ТОВ "Град Інвест"	176 430 930
6	Акції	іменні прості	ПАТ "Спецбудмонтаж"	174 180 000
7	Векселі	прості	ТОВ "Олімп-Девелопмент"	162 254 293
8	Акції	іменні прості	БАТ "УкрГазоТрейд"	135 760 067
9	Векселі	прості	ТОВ "Лізингова компанія "Професійний Лізинг"	118 000 000
10	Акції	іменні прості	ПрАТ "Інтеркорн Корн Просесінг Індастрі"	108 165 073

Найбільшим за сукупною вартістю видом цінних паперів, у які вкладено кошти ІСІ, у 2010 році були векселі, інвестиції у які дорівнювали 15 570,40 млн. грн. (37,73% зведеного портфеля ІСІ). При цьому і обсяг, і частка вкладень у векселі збільшилися (із 13 694.13 млн. грн., 33.17%), як і в акції, вкладення у які зросли із 14 169.93 млн. грн. (34.32%) до 15 113.75 млн. грн. (36.63%) (табл. 10).

Таблиця 10.

Розподіл вартості зведеного портфеля ІСІ за типами цінних паперів станом на 31.12.2010 р.

Тип ЦП	Сукупна вартість ЦП у портфелях ІСІ, грн.	Частка у зведеному портфелі ЦП ІСІ
Векселі	15 570 400 663	37,73%
Акції	15 113 745 669	36,63%
Облігації підприємств	9 529 105 655	23,09%
Заставні цінні папери	517 409 207	1,25%
Облігації державні внутрішні	452 977 494	1,10%
Ощадні сертифікати	36 900 000	0,09%
Інші	43 109 854	0,10%
Всього	41 263 648 543	100,00%

У невенчурних фондах лідерами знову були акції (4 848,78 млн. грн., 77,30%) (табл. 11).

Таблиця 11.

Розподіл вартості зведеного портфеля невенчурних ІСІ за типами цінних паперів станом на 31.12.2010 р.

Тип ЦП	Сукупна вартість ЦП у портфелях ІСІ, грн.	Частка у зведеному портфелі ЦП ІСІ
Акції	4 848 780 564	77,30%
Облігації підприємств	565 333 619	9,01%
Векселі	513 278 277	8,18%
Облігації державні внутрішні	285 578 135	4,55%
Ощадні сертифікати	36 900 000	0,59%
Облігації місцевих позик	21 168 283	0,34%
Інші	1 875 303	0,03%
Всього	6 272 914 180	100,00%

6. Доходність ІСІ

В умовах дуже волатильної, проте загалом висхідної динаміки фондового ринку у 2010 році, зростання вартості інвестицій за рік забезпечили, в цілому, усі типи ІСІ. Доходними були й інші напрямки вкладень, за винятком нерухомості, що втратила у ціні 10.5%¹.

Доходність фондів у середньому перевищила офіційний рівень інфляції на 3-5 проц. п. та 3-23 проц. п. (для венчурних ІСІ – на 53 проц. п.). З 1-го січня по 31 грудня 2010 року відкриті ІСІ принесли +12.7%, інтервальні – +14.8%, закриті невенчурні – +32.5%. Останні, таким чином, за середньою номінальною доходністю випередили вклади у золоті (+32.3%), яке на тлі нестабільності на світових ринках та здешевлення долара США було серед найзатребуваніших активів цього року. Венчурні фонди показали у середньому доходність на рівні 61.9% із традиційно дуже широким діапазоном результатів окремих фондів. (від -98% до понад +4 800%) (рис. 8).

На доходності відкритих фондів та, певною мірою, інтервальних, знову позначився масштабний відтік коштів інвесторів, про який ішлося вище. Діапазон доходності відкритих ІСІ у 2010 році складав від -52.2% до 35.6%, за середньою ж доходністю ці фонди, як і інтервальні, дещо поступилися депозитам у гривні. Проте, ставки за банківськими вкладками, особливо у національній валюті, у цьому році суттєво впали (із 20-25% до 15-17% за річний гривневий депозит), і ця тенденція, як очікується, продовжиться, що призведе до послаблення їх конкурентних позицій як інструмента збереження та примноження заощаджень.

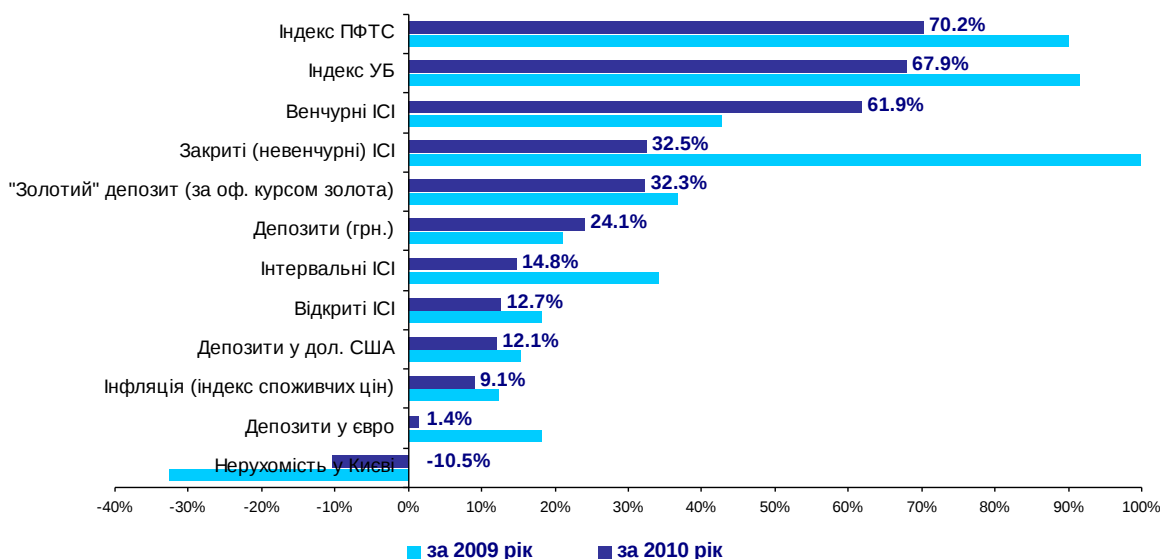

Рис. 8. Середня доходність ІСІ, депозитів, нерухомості, індексів акцій та інфляція у 2010 році

¹ Інфляція наведена за даними Держжостату (до попереднього місяця, до грудня 2009 року). Доходність нерухомості розрахована на підставі індексу вартості нерухомості у Києві (джерело: <http://www.blagovest.ua>).

Депозити у євро (+1.4%) цього разу були серед аутсайдерів за доходністю на річному проміжку, що пов'язано з курсовими проблемами цієї валюти через бюджетні проблеми ряду країн єврозони, які були серед найбільших причин тривоги міжнародних інвесторів протягом 2010 року.

Хоча індекс споживчих цін у 2010 році офіційно був нижчим, ніж у 2009-му (9.1% проти 12.3% – грудень до грудня попереднього року), фонди усіх типів, крім венчурних, також показали зниження доходності у середньому. Це, однак, не завадило їм не тільки «покрити» інфляцію, а й показати в цілому вищі результати, ніж інші найпопулярніші напрямки вкладень.

7. Розподіл ВЧА ІСІ за типами інвесторів

Найбільшою категорією інвесторів у 2010 році, як і раніше, були українські підприємства (81.8% сукупної ВЧА). Їхня частка в активах фондів протягом року зменшувалася, але в останньому кварталі зросла, що було пов'язано із динамікою венчурних та відкритих фондів.

У невенчурних ІСІ в цілому частка юридичних осіб – резидентів суттєво скоротилася (із 86.8% до 63.7%) на тлі практично аналогічного зростання ваги громадян України у цих фондах. Частка іноземців та підприємств-нерезидентів у всіх ІСІ на кінець року складала 14.8%, причому найбільше співвідношення їхніх вкладень було у відкритих (16.0%) та венчурних ІСІ (15.4%), найменше – в інтервальних (5.5%) (табл. 12).

Таблиця 12

Розподіл ВЧА ІСІ за видами інвесторів станом на 31.12.2010 р., % від ВЧА

Фонди	Юридичні особи		Фізичні особи	
	резиденти	нерезиденти	резиденти	нерезиденти
Відкриті	25,37%	14,17%	58,62%	1,85%
Інтервальні	39,95%	5,24%	54,57%	0,24%
Закриті (невенчурні)	65,88%	8,25%	25,69%	0,19%
Усі (невенчурні)	63,71%	8,36%	27,69%	0,24%
Венчурні	83,50%	15,40%	1,09%	0,01%
Усі (включаючи венчурні)	81,79%	14,80%	3,38%	0,03%

Основними інвесторами **відкритих фондів** станом на 31.12.2010 залишилися *фізичні особи-резиденти* (58.6%), хоча їхня частка з початку року скоротилася (із 78.9%) на тлі більш активного збільшення вкладень інших категорій інвесторів, зокрема *вітчизняних юридичних осіб*, сума інвестицій яких за рік зросла більш ніж удвічі (частка – із 11.7% до 25.4%), головним чином, у 4-му кварталі.

Частки *фізичних осіб-нерезидентів* та *іноземних підприємств* у відкритих ІСІ не тільки залишалися найбільшими порівняно з іншими типами фондів (1.9% та 14.2% відповідно), а й відчутно зросли. Це зумовлено як високою ліквідністю, так і їхньою найбільшою схожістю із іноземними публічними фондами, зокрема UCITS, які є одним з основних типів інвестиційних фондів, що діють у Європі. Проте і відносно слабка динаміка вкладень населення України у ці фонди сприяла перерозподілу часток різних категорій інвесторів у бік нерезидентів.

Основна частка у ВЧА **інтервальних фондів**, як і у відкритих, станом на 31.12.2010 належала *фізичним особам-резидентам* (54.6%), що у цьому році повернули лідерство (у 2009-му їхня частка складала 24.8%). Другою групою за величиною інвестицій у ці фонди стали *юридичні особи-резиденти*, частка яких скоротилася із 75.2% до 40.0%. Помітно збільшили свою присутність у цих фондах підприємства-нерезиденти, яким на кінець 2010 року належало 5.2% активів (у 2009-му – 0.001%).

Найбільше вкладень у **закритих невенчурних фондах** продовжували утримувати *юридичні особи - резиденти*, частка яких, однак, за рік впала із 89.1% до 65.9%, хоча у 4-му кварталі спостерігалася зростання. Зміщення ваги у цих фондах відбулося на користь *фізичних осіб-резидентів*, які наростили свої вкладення у закритих фондах до частки 25.7%.

Таким чином, завдяки змінам інтервальних та, особливо, закритих ІСІ, основними інвесторами невенчурних фондів, які розширили у них свою присутність у 2010 році із 4% до 27.7%, були громадяни України.

У **венчурних фондах** найвагомішими за обсягом, традиційно, були вкладення *юридичних осіб-резидентів*, що на 31.12.2010 складала 83.5% (рік тому – 84.3%). Незначне скорочення частки

вітчизняних підприємств в активах цих фондів було пов'язане зі збільшенням ваги фізичних осіб-резидентів (із 0.3% до 1.1%), що зумовлено, очевидно, появою можливості входу у ці фонди для громадян після внесення змін у Закон України «Про інститути спільного інвестування (пайові та корпоративні інвестиційні фонди)», проте, забезпеченої ще з початку 2009 року.

Врешті, у сукупній ВЧА **усіх ІСІ** частка *фізичних осіб-резидентів* на кінець 2010 року зросла до 3.38%, а більшість інвестицій в ІСІ (81.8%) належала *українським підприємствам*, що були активнішими вкладниками, порівняно з іншими категоріями, зокрема у відкритих фондах.

8. Діяльність НПФ

Активи НПФ в управлінні КУА у 2010 році зросли на 17.6% (у 2009-му – на 19.31%, 2008-му – на 85.13%) до 630.56 млн. грн., а кількість НПФ, що уклали договори з КУА, вперше зменшилася на 3.1% і склала 93 фонди (табл. 13).

Як і раніше, основну частку ринку пенсійних фондів як за кількістю фондів (74), так і за вартістю активів (473.74 млн. грн. або 75.1%) складали відкриті НПФ (табл. 13, рис. 9). Причому ці фонди, традиційно, продемонстрували і найбільше зростання активів (+23.2%), утримуючи темпи попереднього року та збільшивши свою частку ринку.

Решту ринку майже порівну поділили між собою корпоративні (13.5%) та професійні (11.4%) пенсійні фонди.

Таблиця 13

Активи НПФ в управлінні КУА у 2010 році у розрізі видів фондів

Вид НПФ	Кількість фондів			Активи в управлінні, млн. грн.			Питома вага в сукупних активах НПФ в управлінні на 31.12.2010
	2009	2010	зміна за рік	2009	2010	зміна за рік	
Відкриті	75	74	-1.33%	384.64	473.74	23.17%	75.13%
Корпоративні	11	10	-9.09%	84.19	84.92	0.87%	13.47%
Професійні	10	9	-10.00%	67.39	71.90	6.70%	11.40%
Усі	96	93	-3.13%	536.21	630.56	17.60%	100.00%

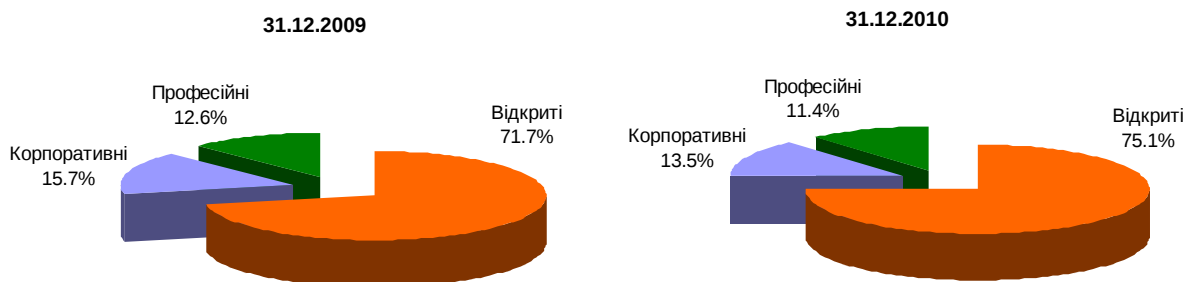

Рис. 9. Розподіл сукупних активів НПФ в управлінні КУА за видами фондів на початок та кінець 2010 року

Структура активів НПФ в управлінні КУА у 2010 році зазнала несуттєвих змін. Продовжувала скорочуватися частка банківських металів (із 5.9% до 5.0%). Динаміка ж «інших» активів та цінних паперів у структурі активів НПФ у 2010 році була протилежною ніж попереднього року – частка перших зменшилася із 11.9% до 5.2%, останніх – зросла із 47.1% до 51.6%, що можна вважати позитивними змінами. Водночас, зросла ліквідність фондів агрегованого портфеля НПФ – вага грошових коштів та банківських депозитів – із 32.3% до 35.3% (рис. 10).

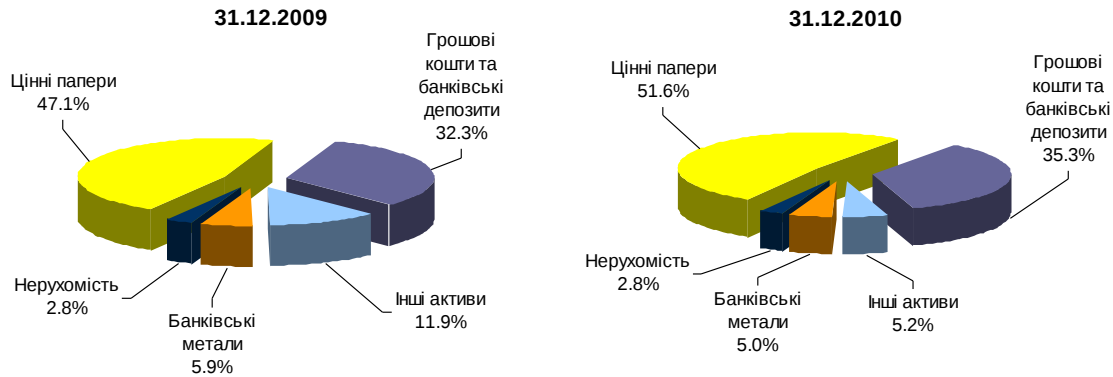

Рис. 10. Структура активів НПФ на початок та кінець 2010 року

9. Висновки

Позитивний тренд фондового ринку, який був продовжений у 2010 році, підтримав ріст ринку управління активами, зокрема ІСІ. При скороченні числа КУА, що тривало другий рік поспіль, та ліквідації частини фондів, загальна кількість діючих ІСІ збільшувалася. Таким чином, цього року проявилася тенденція до концентрації ринку.

Зростали і сукупні активи в управлінні, причому практично такими ж темпами, як і у 2009 році. Абсолютний приріст вартості активів та чистих активів, проте, у 2010 році помітно перевищив показники попереднього року (+31.0%, +25.59 млрд. грн. проти +30.5%, +19.28 млрд. грн.). Важливо зазначити, що понад 99% цього зростання забезпечили закриті фонди (90.7% – венчурні).

Розширенню ринку також сприяло і збільшення чисельності фондів, які досягли нормативів, а також додаткові інвестиції вкладників ІСІ. Нові учасники та чистий притік/відтік капіталу стали ключовими факторами зміни сукупної ВЧА відкритих ІСІ протягом року, проте, останній часто був пов'язаний з окремими фондами і не свідчив про загальну сталу тенденцію.

Активи і ВЧА венчурних фондів продовжували висхідний рух на тлі збільшення чисельності фондів, включених у розрахунок, та зростання інвестицій. Незважаючи на те, що частка венчурних ІСІ у сукупній ВА та ВЧА зменшилася, вона все ще становить понад 91%. Водночас, серед фондів, що досягли нормативів, вони займають менше 76%, що відображає більші масштаби венчурних фондів порівняно з іншими категоріями ІСІ.

Найдинамічніший ріст у 2010 році продемонстрували закриті невенчурні ІСІ. Відкриті та інтервальні фонди показали значно стриманішу динаміку, зумовлену рухом вкладень інвесторів, які забирали значні кошти з фондів під час провалів індексів, намагаючись уникнути збитків, та після тривалого і стрімкого їх зростання – щоб зафіксувати прибутки. За рік активи невенчурних фондів зросли на 2.38 млрд. грн. (36.5%).

Серед виразних тенденцій 2010 року – збільшення частки вкладень вітчизняних підприємств та нерезидентів у відкритих фондах на тлі виходу з них фізичних осіб-резидентів. Таким чином, з одного боку, іноземці націлені на більш довгострокові інвестиції, що нівелює періодичні коливання на ринках цінних паперів та «відкладає» реалізацію податкового навантаження на інвестиційний прибуток, яке для нерезидентів суттєво вище, ніж для внутрішніх інвесторів в Україні. З іншого боку, юридичні особи, природно, швидше реагують на зміни тренду на ринку акцій, ефективніше використовуючи фази зростання та більшою мірою реалізуючи доходність, яку можуть принести фонди.

Проте, зважаючи на слабку динаміку реальних доходів населення, необхідність пошуку вигідних напрямків та інструментів для інвестування заощаджень домогосподарств, а також неминуче зниження доходності банківських депозитів, що вже проявилось у 2010 році, інститути спільного інвестування, зокрема, відкритого типу надалі привертатимуть все більше уваги з боку населення.